

Veel liefs, je moeder

LOEK ELICH

Veel liefs, je moeder

ROMAN

© 2017 Loek Elich
ISBN 9789402158465

loekelich.wixsite.com/loekelich

Direct na de tweede wereldoorlog, waarin de Nederlandse koopvaardij meer dan 2000 zeelieden en ruim 450 schepen had verloren, werd de draad weer snel opgepakt en begon de scheepvaart aan haar laatste periode in de oude stijl.

Het was een boeiende periode, waarin slechts oorlogsschepen over radar beschikten en het contact met de thuishaven via Radio Holland door de marconist met morsetekens werd onderhouden. Containers waren er destijds nog niet. De vracht werd met het vooroorlogse bevrachtingssysteem in- en uitgeladen, waardoor schepen en bemanning soms wekenlang in een haven bleven liggen. Voor de berichten van thuis waren de zeelieden aangewezen op brieven die soms wekenlang onderweg waren.

Alle verhalen zijn waar gebeurd. Alleen de namen van personen zijn bedacht.

Loek Elich

1.

Het was april 1948. De twintigjarige Lowie Elding liep van de stuurmachinekamer over het achterdek terug naar de midscheeps van de Kamerlingh Onnes. Een Liberty schip, het type waarvan er tijdens de oorlog in Amerika 2580 aan de lopende band van stapel waren gelopen. Daardoor waren de geallieerden in staat geweest meer schepen in te zetten, dan de Duitsers tot zinken konden brengen. Het waren technisch zeer eenvoudig uitgeruste schepen. Met een Worthington triple expansiemachine voor de voortstuwing en twee oliegestookte Babcock & Wilcox waterpijpketels voor de stoomproductie. Met uitzondering van de stuurmachine werden alle hulpwerktuigen door aparte kleine stoommachines aangedreven.

Als machinist van de dagdienst had Lowie zijn collega's geassisteerd bij het omschakelen op zeebedrijf. En na het inspecteren van de stuurmachine zat zijn werk er die dag al weer op. Hij ging even op een bolder zitten en stak een sigaret op.

In de verte zag hij aan bakboord nog de contouren van Aden, waar ze olie hadden gebunkerd en waar ook wat post uit Holland aan boord was gebracht. Voor hem had er alweer geen brief bij gezeten. Hij was blij dat het niemand was opgevallen. De gelukkigen die wel post gekregen hadden waren snel naar een stil plekje gegaan om ongestoord te kunnen lezen wat er thuis zoal gebeurd was.

Omdat er voor hem toch niets te lezen viel, had hij maar gekeken naar de vloot rijk beschilderde sloepen waarmee tientallen Arabische kooplui, geassisteerd door hun roeiers,

hun koopwaar langs zij hadden gebracht. Hij had ze onder luid geschreeuw aan boord zien klauteren, waarna ze de lederen poefs, sandalen, weekendtassen, riemen en portefeuilles op luik vier hadden uitgestald. Maar daar hadden ze niet zo veel van verkocht. Na het lezen van de post was de bemanning alleen nog maar geïnteresseerd geweest in het ruilen van sigaretten. Het was algemeen bekend dat je in Aden American blend sigaretten, die je taxfree in Amerika had gekocht, zonder bijbetaling kon ruilen voor dubbel zoveel Virginia's. Terwijl die op hun beurt weer het dubbele opbrachten op de zwarte markt in Nederlands-Indië.

Lowie was blij dat hij tevoren over die ruilhandel was ingelicht. Het was zijn eerste zeereis en hij moest dus nog veel leren. Ze hadden hem ook verteld dat hij van de opbrengst van één tinnetje van vijftig sigaretten eerst in het duurste restaurant van Batavia kon gaan eten en dat hij dan nog voldoende geld zou overhouden om er ook nog eens flink de bloemetjes van buiten te zetten. Hij had uitgerekend dat hij voor de tinnetjes State Express 555 nog geen veertig cent per stuk had betaald en een brede lach krulde zich om zijn lippen. Hij zou fijn de miljonair kunnen gaan uithangen en alles kunnen kopen zonder op de prijs te hoeven letten. Dat was nog eens wat anders dan de armoede die hij thuis had meegemaakt.

Hij was blij dat hij in New York veertig sloffen had ingeslagen. Dat waren achtduizend sigaretten. Voor een deel om zelf te kunnen roken en de rest voor de handel. Vijfentwintig sloffen had hij geruild voor honderd tinnetjes met Virginia sigaretten. Daar zou hij het voorlopig wel mee kunnen uitzingen. Nederlands-Indië lachte hem toe. Als hij meer dollars had mogen opnemen, had hij er nog wel meer gekocht.

Vanzelfsprekend had hij niet al zijn dollars aan sigaretten uitgegeven. Wie voor het eerst van zijn leven in het land van

de onbegrensde mogelijkheden komt, wil er dan ook wel eens een kijkje nemen. Het uitgaan in de States was dan wel niet zó duur geweest, maar wat een Amerikaan als een kwartje uitgaf betekende voor hem, gezien de wisselkoers, toch altijd nog een gulden.

De kustlijn van Jemen werd vager naarmate de afstand groter werd. De kleurnuances die eerst nog de grilligheid van het landschap tekenden, waren al bijna geheel verdwenen.

‘Ik zou daar maar weggaan meester, anders krijg je de volle laag’.

Lowie keek op en zag de bootsman met een paar matrozen bezig om een dekwasslang aan te sluiten. Hij stond op en liep de trap op naar het sloependek, waar zich de hutten van de stuurliu en scheepswerktuigkundiâgen bevonden. Hij ging niet meteen naar binnen maar bleef, leunend over de reling, nog even naar het dekwassen kijken.

‘Gadverdammese kolerezooi hebben die teringlijers gemaakt,’ riep de bootsman kokhalzend, en begon als een bezetene het dekzeil op luik vier met een krachtige straal te bewerken. De mannen bezemden de waterstroom voor zich uit. Van het dekzeil op het dek en vandaar via de spuigaten terug in de Golf van Aden.

‘Dat hadden we moeten doen toen die lui nog aan boord waren,’ grapte er een. De mannen lachten.

‘Post gehad meester?’ Daan de Boer, de derde machinist kwam naast Lowie staan.

‘Ja’ loog hij, zoals hij wel vaker deed als het om de post ging. Hij geneerde zich een beetje omdat hij zo weinig brieven kreeg. Een vriendin had hij niet meer. Die had het uitgemaakt. De laatste brief had hij in New York gekregen.

Nou ja, brief. Zijn moeder had nooit meer dan één jaar lagere school bij de Zusters van Barmhartigheid genoten. Ze

kon amper schrijven. Als oudste van de twaalf in leven gebleven kinderen had ze thuis moeten helpen om de eindjes aan elkaar te knopen. Het was haar dus niet kwalijk te nemen. Ze krabbelde wel iets op papier, maar het was nauwelijks leesbaar en het stikte van de spelfouten. Ze stuurde haar brieven in van tevoren geadresseerde enveloppen via het kantoor van de Lloyd in Rotterdam. Dat zorgde dan gratis voor verdere verzending. Het schrijven was voor haar een nog groter probleem dan het voor hem was om haar gekrabbel te ontcijferen. Daarom stuurde ze hem maar knipsels uit de Provinciale Zeeuwsche Courant. In de marge krabbelde zij steeds een korte toelichting. Zoals de vorige keer, bij een bericht over een schoorsteenbrandje in de Kasteelstraat: 'naast tante Netje'. Niet dat hem dat interesseerde, maar beter iets dan niets. Zo bleef hij in elk geval nog enigszins op de hoogte. Bij een groots opgemaakt verslag van een rechtszitting, waarbij een zekere J.L. wegens diefstal tot zes weken was veroordeeld, had zij als toelichting gegeven: 'de zoon van Sjaak Louwerse'. Sjaak was een van de weinige klanten die zaterdagsavonds wel eens in hun café op de Nieuwedijk een partijtje kwam biljarten. Onder het grootste knipsel krabbelde ze altijd en met grote halen: 'Veel liefs, je moeder.'

'Goed nieuws?' De Boer keek hem lachend aan.

'Sorry, waar heeft u het over?'

'Je had post gekregen, zei je toch?' De Boer bleef hem aankijken.

'O dat, ja alles is in orde' zei hij. En om verdere vragen te voorkomen draaide hij de rollen maar om: 'U heeft ook weer post gekregen zeker?'

Het was een overbodige vraag. De Boer was op het gebied van brieven en telegrammen de topscorer van de Kamerlingh Onnes. Zijn vrouw schreef hem dagelijks en liet zich ook regelmatig door het hoofdkantoor informeren over de laatste

wijzigingen in het vaarplan. Eerder nog dan de kapitein wist zij wanneer ze welke haven zouden aandoen. Ze liet zich ook steeds een bijgewerkte lijst met de adressen van alle agenten van de Rotterdamsche Lloyd toezenden. In bijna elke haven lag er een brief van haar. Soms wel meer dan een. Bovendien zorgde ze ervoor dat ook haar twee dochters hun vader regelmatig schreven om hem van al hun lief en leed op de hoogte te houden. Afgaande op de stapels brieven kon je zeggen dat de Boer een sterke familieband had die niet tot z'n vrouw en dochters beperkt bleef. Want hij kreeg ook regelmatig post van z'n ouders, z'n vier zusters en z'n twee broers.

‘Ja, ik mag dit keer helemaal niet mopperen,’ zei hij met enige trots, ‘die in Port Said te laat aankwamen hebben ze gelukkig nog op tijd naar Aden doorgezonden.’

Lowie keek hem met een bewonderende blik aan: ‘U boft toch altijd maar met zoveel brieven. U heeft tenminste weer heel wat om te lezen.’

De Boer dacht even na. ‘Ach weet je, dat heeft ook z'n nadelen. Ze schrijven me vaak over dezelfde onderwerpen en dat maakt het lezen er niet interessanter op. Bovendien moet ik iedereen apart terugschrijven.’ Hij begon te lachen. ‘Ik schrijf ze meestal hetzelfde. Nou ja, niet exact hetzelfde natuurlijk. Maar soms herhaal ik in elke brief hele stukken uit de eerste van een nieuwe serie. Je weet vaak toch al niet wat je ze met goed fatsoen kunt schrijven. Ze hebben geen flauw benul van wat er aan boord en in de havens te koop is. En maar goed ook. Wat niet weet wat niet deert.’

‘Kom, ik ga me douchen,’ zei Lowie en ging naar z'n hut. Hij moest elke avond in z'n eentje vooraf eten omdat hij als machinist van de dagdienst Harry de Winter, de tweede machinist, en Leen Plateel, de andere vijfde machinist, tijdens de platvoetenwacht gedurende een uurtje moest aflossen. Dat was een van de weinige nadelen als je in de dagdienst zat. Daar

stond dan wel tegenover dat hij geen wacht hoefde te lopen. Hij kon, zoals ze dat noemden, boerennachten maken. Het nadeel was wel hij dan 's avonds in z'n eentje aan tafel zat. Nou ja, zo erg vond hij dat nu ook weer niet. Dat had hij wel voor Leen over. Het was voor die arme jongen echt geen pretje om samen met de tweede wacht te moeten lopen. Dat oeverloze gezeik van de Winter over allerlei lullige dingetjes vond hij om gek van te worden. Die vent had nou altijd letterlijk op alles en iedereen wat aan te merken.

‘Slamat makan toean massinis.’ De djongos had z'n soep opgeschept en bracht de terrine terug naar de pantry.

‘Terima kasih,’ antwoordde Lowie en begon de soep naar binnen te lepelen.

De djongos bleef op afstand naar hem staan kijken. Telkens als hun blikken elkaar kruisten, trok hij zijn gezicht in een brede grijns. Lowie vroeg zich af wat er nu in die knaap omging. Zou zo'n man ooit wel eens post van thuis krijgen? Voor zover hij begrepen had kon alleen hun mandoer, de voorman, lezen en schrijven. In New York had Oentoeng, de djongos die de hutten van de machinisten schoonhield, hem gevraagd om een adres op een ansichtkaart naar zijn familie te schrijven. Het adres, een dessa ergens op Madoera, was met een kinderlijk handschrift geschreven op een stukje karton dat hij veilig in een doosje bewaarde. Lowie moest er niet aan denken om zo lang van huis te zijn en dan niet te kunnen lezen of schrijven.

Veel verdienen deden die Maleiers toch al niet. Wat dat betreft werden ze door de rederij niet naar hun waarde beloond. Toch was het bekend dat, als ze in Batavia afmonsterden, sommigen wel met twee of drie koffers naar huis gingen. Die zaten dan vol met spullen waar hun familie thuis om zat te springen of die ze op de zwarte markt voor veel geld konden verkopen. Sigaretten en sieraden waren bij

hen nog het meest in trek. Maar ook wel lapjes stof. Hij vroeg zich af waar ze dat van deden. Van hun gage zeker niet, want die had niet veel te betekenen. En ook niet van de fooritjes die de officieren hen af en toe in buitenlandse valuta toestopten. Die hadden ook niet veel om het lijf.

‘Boleh penutup makan Toean?’

Nee, hij wilde geen dessert meer. ‘Tidak mau.’

Terwijl de djongos begon af te ruimen, stak hij een sigaret op. Hij vond het overigens best knap dat hij zich na zo'n korte tijd al aardig in het Maleis wist te behelpen, al had het dan nog niet veel te betekenen. Het waren voornamelijk losse alledaagse woordjes, maar toch. Eigenlijk vond hij het maar gek dat Nederlanders zich altijd zo uitsloofden om buitenlanders in hun eigen taal te woord te staan. Dat had je eigenlijk wel van zo'n Madoerees mogen ver wachten. Na een paar jaar varen had die toch allang Nederlands moeten kunnen spreken. Al waren het maar een paar woordjes. Aan de andere kant, zo dacht hij, waarom zou zo'n man moeite doen als de Nederlanders zich uitsloven om hem in het Maleis aan te spreken?

‘Vanavond britsen, meester.’

Lowie keek op en zag de hoofdmachinist Jaap Borst met een lachend gezicht in de deuropening van de messroom staan. Zijn uitspraak van het Engels was om te huilen. ‘Acht uur?’ vroeg Lowie naar de bekende weg.

‘Zoiets.’ zei Borst en verdween weer even plotseling als hij verschenen was.

Omdat Lowie op zee elke avond vrij was omdat hij geen wacht hoefde te lopen, was hij uitgekozen om 's avonds, samen met de derde machinist en de hofmeester, bij de hoofdmachinist in diens hut te komen bridgen. Voor de Boer, die 's nachts van één tot vijf uur de hondenwacht liep, was het geen probleem om tot een uur of half twaalf te kaarten. Veel

later werd het toch nooit omdat Borst op dat tijdstip meestal al een stevig stuk in z'n kraag had en geen koning meer van een boer kon onderscheiden.

De kwaliteit van hun spel had weinig te betekenen. Van enig biedsysteem was hoegenaamd geen sprake. Ze hadden Lowie drie van de voornaamste vuistregels bijgebracht waaraan hij zich onder alle omstandigheden diende te houden. Ten eerste moest hij tenminste dertien punten hebben om te openen, ten tweede zou hij als derde man steeds de hoogste van de gevraagde kleur moeten bijspelen en ten derde mocht hij zijn partner nooit op een volgbod laten zitten.

Het bridgen bij de hoofdmachinist had Lowie overigens geen kwaad gedaan. Het gaf hem in elk geval de zekerheid dat hij voorlopig in de dagdienst mocht blijven en dus geen wacht hoefde te lopen met die zeikerd van een tweede. Daar had hij overigens wel dagelijks contact mee, omdat het bij de Lloyd de gewoonte was dat de tweede machinist de werkzaamheden buiten het normale wachtlopen indeelde. Helemaal ontlopen kon hij die man dus niet. Hij vond hem maar een Pietje Precies, die hem voortdurend controleerde en corrigeerde. Wachtlopen met de tweede zou voor Lowie een onoverkomelijke ramp betekenen.

Door het regelmatige contact tijdens de bridgeavondjes was Borst erachter gekomen dat Lowie aardig met de pen overweg kon. Daarom liet hij hem minstens een keer per week opdraven om een volle dag in z'n werkhut de administratie bij te houden en de correspondentie met de Technische Dienst op het hoofdkantoor in Rotterdam te verzorgen. Voor de Winter was dat een doorn in het oog geweest. Het gaf volgens hem geen pas dat een vijfde machinist op die manier alles wist van wat er tussen de hoofdwerktuigkundige en het hoofdkantoor bekookstofd werd. En dat konden belangrijke zaken zijn, waar hij als tweede machinist alleen maar naar mocht gissen. Bovendien was hij van mening dat een

aankomend machinist op zijn eerste reis zijn handen elke dag moest vuilmaken om het vak goed te kunnen leren.

Die avond, toen er al niets meer van Aden te zien was, zaten ze weer in de hut van de hoofdmachinist en deelde de Boer de kaarten voor de zoveelste robber.

‘Nog wat bijzonders gebeurd thuis?’ vroeg Mark van Veen, de hofmeester, om een korte stilte op te vullen.

‘Nee, niet veel’ zei de Boer. ‘Het jongste kind van m'n zuster is aan de amandelen geholpen en m'n zwager heeft voor het eerst in het veteranen elftal gespeeld.’ Op zo'n manier komen de voetbalveteranen op een afstand van een paar duizend kilometer toch ook nog eens in het nieuws, dacht Lowie.

De Boer begon z'n kaarten te rangschikken en vroeg toen op zijn beurt: ‘En bij jou thuis?’ Het kwam eruit als een automatisme. Ongeïnteresseerd en niet als een echt gemeente vraag bedoeld. Meer een vorm van beleefdheid, zoals mensen elkaar kunnen begroeten met de vraag of alles goed is, zonder te luisteren naar het antwoord.

Van Veen zei niets. Net als Lowie kreeg hij maar zelden post. Hoewel zijn vrouw toch een mooi handschrift had. Dat was Lowie opgevallen toen hij de post eens had mogen uitdelen. Maar ja, als er niets te vertellen is, wat valt er dan nog te schrijven.

De Boer speelde die avond samen met Borst. Hij opende met ‘Twee ruiten’, en keek z'n partner met een vragende blik aan.

‘Ik moet passen,’ zei Lowie en keek ook naar Borst. Diens onderlip kwam steeds lager te hangen. Dat was een van de bekende aanwijzingen waaraan je kon zien dat hij slechte kaarten gekregen had. Had hij daarentegen een goede kaart in zijn handen, dan kon je erop rekenen dat hij rechtop ging zitten en dan zoiets zei als: ‘Nu even niet storen heren, ik moet

nu m'n koppie erbij houden.' En als het een bijzonder goede kaart was dan begon hij altijd zacht te fluiten. Meestal het Nonnenkoor van Casanova, maar soms ook wel het bekende duet uit De Parelvisser. Maar dit keer bleef de onderlip op zijn kin hangen.

'Wie heeft me dit fraais gegeven?'

'Uw partner,' antwoordde Lowie.

'Hmm niet veel soeps,' bromde Borst en keek achter elke kaart of daar soms nog een honneur verscholen zat.

'Dat mag u niet zeggen,' zei van Veen.

'Waarom niet?' vroeg Borst op uitdagende toon.

'Omdat u daarmee uw kaart verradt.'

'Ik verrad niets,' zei Borst 'en je hoeft mij niet te leren wat wel en wat niet mag bij het britsen.' Daar was dat ruzietoontje weer van hem. Hij kon niet tegen z'n verlies. Ze waren er inmiddels al aan gewend en hielden wijselijk hun mond. Toen dat lang genoeg geduurd had deed de Boer een poging om het spel weer te hervatten.

'U moet het zeggen,' probeerde hij en gedrieën keken ze Borst aan.

'Omdat je geen post gekregen hebt hoef je mij niet meteen te verwijten dat ik m'n kaarten verrad,' sputterde Borst nog even na.

'Dat bedoelde hij zo ook niet,' suste de Boer, 'dus doet u maar een bod. Daar is nu het wachten op.'

'Jij hebt makkelijk lullen, tss... wat een puinzooi heb je me gegeven. Nou ja eh, vier ruiten dan maar.' Borst zei het op een haast jankende toon en keek z'n partner met een beschuldigende blik aan. Omdat van Veen ook paste, rondde de Boer het bod tenslotte op vijf Ruiten af.

'Nou, dat zal mij benieuwen,' zei Borst. Hij schoof z'n stoel naar achter en stond op. 'Je doet je best maar meester, ik moet even naar het toilet.' Hij ging z'n hut uit en liet de deur met een klap achter zich dicht vallen. Dat deed hij wel vaker, als hij

weinig vertrouwen in een goede afloop had. De schande om door een slecht bod te moeten verliezen liet hij z'n partner altijd alleen dragen. Daar wilde hij nooit getuige van zijn.

‘En?’ vroeg hij toen hij terugkwam.

‘Eén down’ zei de Boer. ‘Daar was ik al bang voor’ zei Borst. ‘Alles zat op één hand. Het valt me nog mee dat het er maar één was. Wan doun is goed brits,’ besloot hij in zijn beste Engels en ging met een diepe zucht weer zitten. Hij maakte een paar knoopjes van z'n hemd los om wat meer ventilatie te krijgen. ‘Het wordt nu al warm. Dat belooft straks wat te worden in de Golf.’

De Perzische Golf werd door de zeelui, en vooral door het machinekamerpersoneel, gevreesd om z'n onaangenaam hoge temperaturen. En zeker als ze op een Liberty schip voeren. Dat had als enige luxe een paar ouderwetse luchtkokers die alleen bij een gunstige wind een zuchtje wind konden vangen. In de hutten zorgde een kleine elektrische ventilator voor wat luchtverplaatsing. Maar veel maakte dat niet uit. Ook niet als de patrijspoort en de deur open stonden. En het was helemaal erg als ze de wind dood voeren. Dat was als het schip met dezelfde snelheid en in dezelfde richting als de wind voer. De verstikkende rookgassen uit de schoorsteen bleven dan rondom het schip hangen en maakten, in combinatie met de temperatuur van rond de vijftig graden Celsius, het leven aan boord tot een hel.

‘Ik heb nog dorst,’ zei Borst ‘laten we nog maar eens boeren.’ Hij schudde de kaarten en legde vervolgens om beurten bij iedereen een kaart bloot. De regel was dat wie de eerste boer kreeg het eerste rondje, en wie de tweede boer kreeg het tweede rondje moest betalen. Als ze de drankjes op hadden en nog dorstig waren, werd er op nieuw geboerd. Lowie had met dat boeren zelden geluk. Ook nu niet. Borst

troostte hem met een spottend lachje. ‘Ach meester, je moet maar zo rekenen: ongelukkig in het spel, gelukkig in de liefde,’ en hij drukte op de bel van de pantry om de djongos van de avonddienst te waarschuwen. Maar die zou het die avond niet zo druk krijgen als anders.

Het werd steeds benauwder. Zelfs de armbewegingen voor het uitspelen en het oprapen van de kaarten begon erg inspannend te worden. De Boer deed na het derde pilsje al niet meer mee en Lowie dronk zoals gewoonlijk alleen limonade. Ze hadden het nooit begrepen dat hij, als zoon van een kastelein, geen bier lustte. Hij kon zelfs niet tegen de lucht ervan. Vroeger als kind was hij, als hij naar school moest, altijd via de achterdeur gegaan om maar niet door het café te hoeven. De lucht die er hing had hij nooit goed kunnen verdragen. Als Blikje, zo werden de leerlingen van de zeevaartschool in Vlissingen genoemd, was hij er wel eens om uitgelachen. Ook op de Kamerlingh Onnes hadden ze, toen hij voor het eerst een flesje limonade bestelde, gedacht dat hij de lolbroek wilde uithangen. Gelukkig was er volop limonade aan boord omdat aan de matrozen en de olielieden geen sterkedrank mocht worden verkocht.

Omdat het met de minuut warmer werd, waardoor ze steeds meer gingen transpireren, en bij Borst de zweetdruppels zelfs in straaltjes van z'n voorhoofd tot in z'n nek begonnen te lopen, besloten ze met kaarten te stoppen.

‘Laten we maar proberen om een beetje te slapen. Morgen is er weer een dag.’ zei de hoofdmachinist, de kaarten op tafel gooiend.

‘Mijn dag begint straks al om kwart voor één,’ zei de Boer, en stond op.

‘Nou ja, je moet maar denken dat het karaktervormend is,’ zei van Veen om de derde machinist wat morele steun mee te geven. Ze wensten elkaar ‘Welterusten’ en de Boer een ‘Goede wacht’ en gingen naar hun hut.

Borst liep nog even naar de Winter, maar die sliep al. Dat wil zeggen, het licht in zijn hut was uit en hij lag in zijn kooi. Zijn patrijspoort en z'n deur stonden open. Lowie hoorde hem vragen: 'Slap je al, meester?' Maar hij had kennelijk geen antwoord gekregen, want even later hoorde hij hem teruggaan.

Henk de Vries, de vierde machinist liep nu de Eerste Wacht, van negen tot een. Lowie had met hem te doen. Het zou nu in de machinekamer helemaal geen pretje meer zijn. Het wachtlopen zou nu wel beperkt blijven tot elk uur een rondje langs alle meetinstrumenten en plaatsen die bijzondere aandacht nodig hadden, zoals het waterpeil in de ketels en de pakkingbus van de ketelwatervoedingspomp. Om daarna weer snel onder de uitlaat van de luchtkoker te gaan zitten, met de overall ver opengetrokken om maar zo veel mogelijk wind te vangen.

Het duurde lang voordat Lowie die nacht in slaap viel. Alleen in een dunne pyjamabroek zonder zelfs maar een laken was het nog te warm. De langzaam heen en weer zwaaiende ventilator blies met regelmatige tussenpozen wat lucht in zijn kooi en zorgde dan telkens voor een kortstondige plaatselijke afkoeling. Af en toe voelde hij een straaltje zweet van z'n lichaam glijden. Daar moest hij voorzichtig mee zijn, hadden ze hem gewaarschuwd. Als je bezweet bent moet je buiten het bereik van een ventilator blijven, anders krijg je rooiehond. Zo werd de huidaandoening genoemd waar vooral machinisten veel last van hadden. Door het overmatig zweten gaan hun huidporiën wijd open staan waardoor die zich kunnen vullen met olie en vuil. Als de huid dan afkoelt door de luchtstroom van een ventilator, trekken die poriën weer dicht en veroorzaakt het opgesloten vuil kleine onderhuidse ontstekingen. Dat uit zich dan in kleine rode pukkeltjes en vlekjes die geweldig jeuken. De enige remedie is om goed warm te douchen, vervolgens de huid goed droog te wrijven

en ervoor te zorgen dat je zo weinig mogelijk transpireert. Als dat transpireren niet kan worden voorkomen, dan moet je het afkoelen van de huid proberen te vermijden. Maar niemand heeft me nog kunnen vertellen hoe een machinist dat in de tropen moet doen, dacht hij, terwijl hij zijn best deed om zo stil mogelijk te blijven liggen.

Is dit het nu, vroeg hij zich af. Is dit het romantische en avontuurlijke leven wat ik me had voorgesteld? Verplicht kaarten met mensen die niet tegen hun verlies kunnen, om daarna drijvend van het zweet in een ongezellige hut stil in m'n kooi te moeten liggen in de hoop dat ik geen rooiehond krijg? En in gedachten zag hij zich weer in de Walstraat paraderen, kijkend naar elke etalageruit om er zichzelf in zijn uniform van de zeevaartschool weerspiegeld te zien.

Hij hoorde hoe een olieman om kwart voor een de Boer kwam porren en hoe die even later mopperend naar de machinekamer ging. Hij viel pas in slaap toen Henk de Vries, de vierde, al lang en breed gedoucht had. Het zuchtende gestamp van de triple expansiemachine zorgde voor een alles overheersend geluid, dat in bescheiden mate werd begeleid door het ritmische geruis waarmee het oprollende boegwater in de golven werd teruggeworpen.

Met uitzondering van hen die op de brug en in de machinekamer wacht liepen, lag iedereen nu te slapen of in elk geval te wachten tot hij eindelijk de slaap zou vatten. En op een afstand van vele duizenden kilometers van Nederland vervolgde de Kamerlingh Onnes zijn weg het nachtelijk duister, richting Arabische Zee om vervolgens via de Golf van Oman en de Straat Ormoes enkele dagen later Bahrein in de Perzische Golf aan te doen.

2.

De Kamerlingh Onnes was de vorige dag in Bahrein aangekomen, waar hij was afgemeerd aan het landingsplatform dat door een kilometerslange houten brug met het vaste land verbonden was. Omdat het vaste land door de grote afstand nauwelijks te zien was, leek het net alsof ze nog steeds midden op zee zaten. Lowie wist niet of Bahrein een zelfstandige staat was, of dat het bij het uitgestrekte Saoedi-Arabië hoorde. Zijn geografische kennis van de westkant van de Perzische Golf, met landen als Oman, de Verenigde Arabische Emiraten en de randstaatjes Qatar, Bahrein, Ras Tanura en Koeweit, schoot daarvoor tekort. Het enige wat hij wist was dat in al die gebieden rijke sultans met hun uitgebreide families het voor het zeggen hadden en dat ze winstgevende zaken met de internationale oliemaatschappijen deden.

Gistermiddag waren ze dus in de bloedhitte aangekomen. In de hutten heerste zo'n ondraaglijke temperatuur dat het er niet om uit te houden was. En dat terwijl ze hun patrijspoorten en deuren open konden laten omdat hier geen kooplui aan boord zouden komen.

Die zengende hitte deed Lowie denken aan bakker Zomers waar hij als kleine jongen wel eens met afgrijzen voor een geopende oven had gestaan. Hij had toen zijn ogen half dichtgeknepen uit angst dat ze zouden verschroeien. Het was een benauwende hitte die hem het zweet, net als nu, had doen uitbreken en die hem zowat de adem had benomen.

‘Zorg maar dat je veel vocht binnen krijgt meester,’ had Borst hem nog geadviseerd. Maar de liters ijsstee en limonade,

die hij met handenvol zouttabletten naar binnen had gewerkt, hadden hem alleen maar een vervelend opgeblazen gevoel gegeven.

‘Die troep moet je ook niet slikken,’ had Borst hem aan het verstand gebracht, ‘dat is waardeloos spul. Het enige wat tegen die hitte helpt is bier.’ Vanwege de enorme hitte kregen zelfs ook de matrozen en olielieden toestemming om bier te kopen. Beter bewijs voor de heilzame werking van het gerstenat was er niet.

Het was een enorme opluchting geweest voor Lowie toen het stand-by was afgelopen en hij de machinekamer kon verlaten. Hij was linearecta naar de pantry gegaan om een flesje bier te halen. Hij had er angstvallig voor gezorgd dat niemand hem had gezien en was er toen mee naar de gangway geslopen om ongestoord het advies van Borst op te volgen. Maar met het eerste slokje had hij niet meer dan alleen maar wat spoelbewegingen durven maken. Hij had het meteen daarna met een vies gezicht weer uitgespuwd.

‘Dat kan je niet maken meester,’ had de lampenist hem gezegd. Die was ook de rust van de gangway komen opzoeken en had toen gezien wat Lowie deed. ‘Dat is de Goden verzoeken. Bier moet langs de normale weg stromen, via je keel dus. Dan heb je er twee keer plezier van. Eerst van de smaak als je het drinkt en daarna van opluchting als het er weer uitloopt.’

Hij was scherp blijven opletten om te zien wat Lowie met de rest van het flesje zou doen. Die had zich eerst nog grootgehouden door met veel bravoure een nieuwe slok te nemen en hem met dichtgeknepen ogen langzaam door te slikken. Met een braniechtig lachje had hij net gedaan alsof het dagelijkse routine voor hem was.

‘Dat is het enige wat me hier op de been houdt,’ had hij opschepperig gezegd om meteen daarna, heel demonstratief, zelfs een nog iets grotere slok te nemen.

‘Zeg dat wel,’ had de lampenist hem geantwoord, ‘het is alleen zo jammer dat wij op een rantsoen staan van vier flesjes per dag. Jullie machinisten boffen toch maar. Jullie kunnen drinken zoveel je maar wilt’. Zijn smachtende blik was op Lowies flesje gericht gebleven. Die had zich toen geen moment meer bedacht en het hem in de hand gedrukt.

‘Hier, neem jij het maar, ik heb er al twee achter m’n kiezen,’ had hij gelogen. En in stille bewondering had hij toegekeken hoe de lampenist het restant in één teug naar binnen had gegoten.

Meteen nadat de valreep was neergelaten had Lowie de eerste bezoeker aan boord zien komen. Een statig uitziende Arabier in een smetteloos witte jurk en met een grote rol papier onder z'n arm. Hij was in een glimmende zwarte limousine met chauffeur het platform opgereden toen de Kamerlingh Onnes nog met het afmeren moest beginnen.

‘Dat is de dokter,’ had de lampenist hem verteld, ‘die komt kijken of we geen ziekten hebben.’

‘Houdt hij ook lullenparade?’ had Lowie hem gevraagd.

‘Nee, dat doen ze hier niet. Hier gaat het alleen om tyfus, pest en cholera.’

In New York had Lowie een controle op geslachtsziekten meegemaakt toen de Kamerlingh Onnes daar op de heenreis aankwam. Tegelijk met de havenloods was er toen iemand van de quarantainedienst aan boord gekomen om de lading en de bemanning te controleren. Meestal was zo'n bezoek niet meer dan een formaliteit en bleef die beperkt tot het inzien van de ladingpapieren en de dagrapporten van de ziekenboeg. Meer dan een half uurtje nam dat nooit in beslag, zodat de dokter dan weer tegelijk met de loods van boord kon gaan. Maar uitgerekend tijdens Lowies eerste bezoek aan de United States had de controlerende dokter van de quarantainedienst kennelijk speciale instructies gekregen. Waarschijnlijk had een

of andere politieke groepering weer eens geëist om de zeelui strenger te controleren. De dokter was voor zijn onderzoek in de hospitaalhut gaan zitten. Een kleine overtollige hut midscheeps, waarin zich maar één onopgemaakte kooi bevond en die overigens uitsluitend als opbergruimte werd gebruikt. De dokter had de leden van de bemanning, tussen hun werkzaamheden door, één voor één bij zich laten komen om hun penis te bekijken. Die had hij stuk voor stuk beknepen en zorgvuldig naar alle kanten omgedraaid, om geen plekje over het hoofd te zien. Telkens als hij er een geïnspecteerd had, had hij alleen maar gezegd 'Next please'. Typerend voor de Amerikaanse democratie was dat de scheepsofficieren van dat onderzoek waren vrijgesteld. Zodra iemand met een pet op bij hem kwam had de dokter alleen maar vriendelijk geknikt en er met een verontschuldiging lachje bij gezegd: 'All right, next please'. Toen Lowie dit ter ore was gekomen, was hij vlug naar z'n hut gegaan om z'n pet op te zetten, om zo het vernederend onderzoek te ontlopen. Meestal dragen de machinisten aan boord geen pet. Maar onder deze omstandigheden had hij het best wel zinvol gevonden.

Deze vorm van discriminatie had de bemanning beneden de rang van officier niet onberoerd gelaten. Er was aan één stuk door over gekankerd. Vooral de timmerman, bij wie de dokter een onvervalste druiper had ontdekt. De stuurman had voor de behandeling ervan een complete set medicijnen gekregen, terwijl de man zelf bovendien geen havenpasje kreeg. De ongelukkige mocht die reis dus in geen enkele Amerikaanse haven de wal op. Zijn gekanker was over het hele schip te horen geweest en had zich voornamelijk gericht tegen de stuurlieden en de machinisten. 'Waarom jullie niet?' had hij luidkeels naar boven geroepen, waar de kapitein met de tweede stuurman stond te praten. 'Jullie soort gaat toch ook naar de hoeren! Ik kan de hoerenlopers met pet en gouden strepen hier aan boord zo aanwijzen! En ik weet niet of het

jullie bekend is, maar ook met een pet op is een druiper nog altijd een echte druiper hoor!

Hier in Bahrein zou er dus geen lullenparade zijn.

‘Ik ken die goser nog,’ had de lampenist gezegd, ‘die heb ik hier vorige keer ook gezien. Hij kwam toen, net als nu, als een vorst aan boord en binnen een half uur moesten ze hem stomdronken, met twee flessen onder z'n arm, terug naar z'n wagen helpen.’

‘Is hij een echte dokter?’

De lampenist had Lowie even met een grijns aangekeken, terwijl het zweet hem tappelings van z'n gezicht droop. ‘Ze zeggen het. Maar het enige wat hij doet is alleen maar twee affiches aan de kapitein geven waarop je in drie talen kan lezen dat er op prostitutie de doodstraf staat en dat ze van een dief de hand afhakken waarmee hij gestolen heeft. Die man weet alleen hoe hij een afgehakte hand moet behandelen. Weet je hoe dat gaat?’ Omdat Lowie het niet wist had de lampenist het hem uitgelegd: ‘Hij zorgt voor een grote pot kokende olie en zodra de hand van de veroordeelde is afgehakt, pakt hij diens arm en dompelt hem onder. Dan schroeien de bloedvaten dicht en is de zaak meteen ontsmet.’

Lowie had het maar een griezelig verhaal gevonden. ‘Komt dat vaak voor?’ had hij nog gevraagd.

De lampenist had z'n schouders opgehaald. ‘We komen hier nooit aan de wal, dus ik heb nooit kunnen zien of er veel met een afgehakte hand rondlopen.’

‘Meester, als ik jou was zou ik maar eens beginnen om de winches van luik drie klaar te maken.’ De tweede machinist had Lowie eindelijk in de gangway gevonden en had hem meteen aan het werk gezet.

‘Nu al?’ had Lowie geprotesteerd. Hij had er als een berg tegenop gezien om in die brandende zon aan dek te moeten

gaan werken. ‘We liggen nog maar net vast en er is nog geen bootwerker te bekennen,’ had hij nog als argument proberen aan te voeren.

Maar de Winter was onverbiddelijk gebleven. ‘Ik hoor net van de brug dat binnen een half uur de eerste ploeg wordt gebracht en dat die meteen gaat beginnen. En als ik jou was zou ik maar zorgen dat dat dan ook kan. Hoe eerder we klaar zijn, hoe eerder we uit deze pokkenzooi weg kunnen.’ had hij gezegd. En nog voordat hij in het dekhuis verdween had hij zich weer omgedraaid en geroepen: ‘Ze werken tot vanavond negen uur en gaan morgenochtend vroeg weer verder. En denk erom, alle winches, dus ook die van de zware spier ‘ Met een gemeen lachje, barstensvol leedvermaak, was hij weer verdwenen.

De lampenist had de dialoog tussen de twee gevolgd. ‘Tja meester,’ had hij gezegd, ‘we krijgen ons geld niet om de mooie meneer uit te hangen. Er moet voor gewerkt worden. Kom, ik ga de lampen maar eens tevoorschijn halen voor vanavond. Nog bedankt voor dat biertje.’ Hij had zich omgedraaid en was toen in de richting van het voorschip gelopen.

Het klaarmaken van de winches was Lowie, afgezien dan van de moordende hitte, achteraf wel meegevallen. Eerst had hij vanuit de machinekamer de stoomtoevoer naar het dek geregeld, toen uit de stoomcilinders het condensaat afgetapt, de pakkingbussen gecontroleerd en tenslotte de zuigerstangen gesmeerd. Het enige wat hem goed dwars had gezeten was dat hij onafgebroken aan dek moest blijven om toezicht te houden op het bedienen van de winches. In dit soort landen hadden ze geen geschoolde havenarbeiders. Alleen wandelende skeletten die zich voor een aalmoes onder onmenselijke omstandigheden lieten afeulen.

Het lossen van stalen pijpen was een gevaarlijk karwei.

Zeker voor degenen die in het ruim de slengen moesten aanslaan. Want je kon er donder op zeggen dat er af en toe een losraakte, waardoor de pijpen met donderend geweld weer in het ruim kletteren. De brutaalste bootwerkers zagen altijd wel kans om een veilig plaatsje aan de winches te bemachtigen. Maar door hun gebrek aan kennis en inzicht waren ze een doorlopend gevaar voor de aan hun zorg toevertrouwde machines. Die lieten ze eerst met maximale snelheid hijsen of vieren, om ze dan plotseling te laten stoppen. De Vries, die dat al vaker had meegemaakt, had Lowie de raad gegeven om die lui voortdurend te controleren en het ze desnoods voor te doen. Maar dat was makkelijker gezegd dan gedaan.

Een stuk of dertig van die knapen waren inderdaad na een half uur op een open vrachtwagen gearriveerd. Hun huid was zo zwart als de nacht en ze hadden vrijwel allemaal grote bloeddorlopen ogen en lange gele tanden. Het meest opvallende was wel dat ze allemaal vrij lang waren en zo mager als een lat. De meesten droegen alleen een lendendoek, die beslist niet meer was gewassen sinds hij in hun bezit was gekomen. Op hun hoofd droegen ze de meest vreemde hoofddeksels, variërend van een versleten tropenhelm tot een oude theedoek. Alles gebruikten ze om maar een beetje bescherming te hebben tegen de moordend hete zon. Als die lui er al last van hebben, wat kan ik, komende uit een koud kikkerlandje, er dan nog tegen doen, had Lowie zich nog afgevraagd.

Maar veel tijd om over dat soort dingen na te denken had hij niet gekregen. Ze waren nog maar nauwelijks met het lossen begonnen of de eerste sleng pijpen was al op het platform gedonderd. De bootsman, die in de buurt stond, was witheet geworden.

‘Godverdommese klootzakken!’ had hij over de rand van het luikhoofd naar beneden geroepen, ‘Jullie moeten ze beter aanslaan, kaffers!’ En hij had Lowie toegeroepen: ‘Meester,

hou die schele aan de stuurboord winch goed in de gaten. Die kijkt niet eens naar wat ie doet. Daar komen straks de grootste ongelukken van. Geef hem maar gerust op z'n sodemieter. Dat is ie gewend. Andere taal verstaat ie toch niet.'

Lowie was snel naar hem toegegaan. 'You must slacken your speed,' had hij gezegd. Maar de man had hem alleen maar grijnzend aangekeken. 'Slower,' had Lowie nog eens geprobeerd en met beide handen had hij een kalmerende beweging gemaakt, 'not too fast... slow... slow.'

De man had z'n hoofd geschud en met een misprijzend gebaar naar de winch gewezen. 'Not possible. Engine not good,' had hij er met een spottend lachje tegenin gebracht.

'Wat zei hij?' had de bootsman geroepen.

'Hij vindt het geen goeie machine,' had Lowie teruggeroepen, waarop de bootsman met driftige stappen naar de winchdriver was gegaan om hem een flinke por in z'n zij te geven.

'Machine niet goed, zei je? Jij bent zelf niet goed, stuk ongedierte! Als ik je dat nog één keer zie flikken trap ik je het ziekenhuis in. Heb je dat goed begrepen!' Terwijl de man met een van pijn verwrongen gezicht toch een lachje op zijn gezicht probeerde te toveren, zei de bootsman tegen Lowie: 'Meester, je moet ze verdomd goed laten merken dat jij de baas bent. Doe je dat niet, dan naaien ze je waar je bij staat.'

Lowie dacht nog na over wat er de vorige dag allemaal was gebeurd. Hij had nog niet zoveel van de wereld gezien. Maar dat wat hij gezien had, loog er niet om. Precies zoals de lampenist hem had voorspeld, had hij een klein uurtje later de dokter nog zien weggaan. Die was in de kapiteinshut als een vorst en met allerlei plichtplegingen onthaald. Ze hadden hem de ene whisky na de andere in een bierglas te drinken gegeven en hem, voordat hij daartoe niet meer capabel zou zijn geweest, eerst de officiële verklaring laten tekenen dat de

Kamerlingh Onnes smetvrij was. De kapitein had hem nog met overdreven eerbied staan nawuiven toen hij, ondersteund door twee matrozen, via de valreep naar beneden was gestrompeld en in z'n auto was geholpen.

‘Toch maar goed dat er streng toezicht is op het naleven van de wettelijke bepalingen die het verspreiden van besmettelijke ziekten voorkomen,’ had Lowie schamper lachend opgemerkt toen hij Leen die avond over het voorval verteld had.

De hitte was die ochtend zo mogelijk nog een graadje erger dan de vorige dag. Om gek van te worden. Die nacht had iedereen geprobeerd om op stretchers en op geïmproviseerde bedden wat op de luiken of het sloependek te slapen. Veel geslapen hadden ze niet, maar in ieder geval hadden ze wat kunnen uitrusten. Dat zou in hun kooien niet mogelijk zijn geweest. Aan het dek was er 's nachts tenminste nog enige afkoeling, al was dat niet veel geweest.

Ze waren gisteravond tot over negenen doorgestaan met lossen. En Lowie had er alles aan moeten doen om te voorkomen dat die bootwerkers de aan hen toevertrouwde winches binnen de kortste keren hadden vernield. Omdat ze op z'n minst nog een nacht in Bahrein zouden blijven had Borst bepaald dat Lowie maar tot één uur bij de winches mocht wachtlopen en dat hij daarna door Leen moest worden afgelost. Beneden in de machinekamer moest een enkele olieman alleen maar een van de ketels op druk houden en af en toe een rondje maken. Alleen de derde machinist moest af en toe naar beneden om er even een kijkje te nemen. Het was moordend om in die hitte werkzaamheden te doen die niet strikt noodzakelijk waren. Het enige waar ze voor moesten zorgen was dat ze niet gek werden. En dat deden ze door veel te drinken.

Na een snel rondje langs de winches van luik drie zocht Lowie weer even een schaduwplekje op onder het zonnescherm dat over het sloependek was gespannen. Daar kon hij even bijkomen en had hij toch ruim zicht op alles wat zich rondom de luiken afspeelde. Zodra er iets zou gebeuren, kon hij onmiddellijk ingrijpen.

‘Is er nog post gekomen?’ vroeg hij aan Gert Govers, de vierde stuurman, die toezicht hield op het lossen van de stalen pijpen en even uit het ruim naar boven was geklommen om weer wat op adem te komen.

‘Die sturen ze nooit naar Bahrein,’ zei Gert, ‘de Lloyd heeft hier geen eigen agent meer. Het schijnt dat hier in het verleden vaak post is zoekgeraakt.’ Hij haalde z’n schouders op alsof hij zeggen wilde dat hij daar persoonlijk geen schuld aan had.

‘De Boer ook niet?’ Lowie kon het zich niet voorstellen dat zelfs de derde machinist geen post kreeg.

‘Zelfs die niet,’ zei Gert, om er lachend aan toe te voegen: ‘en daar schijnt hij nogal behoorlijk de pest over in te hebben.’

Lowie vond het onbegrijpelijk dat iemand, die anders altijd zoveel post kreeg dat hij er iedereen de ogen mee uitstak, de pest in zou krijgen als hij het ook eens een keertje zonder moest doen. En dat nog wel in een plaats als Bahrein. Hoe zou het voor die man zijn als hij eens een keer geen post kreeg, en alle anderen wel? dacht Lowie. Dat was hem zelf al een paar keer overkomen. Hij deed dan wel net alsof het hem niet kon schelen, maar in werkelijkheid lag dat anders. Hij deed alleen maar zo onverschillig om groter en volwassener te lijken dan hij in werkelijkheid was.

Hij had het er best wel eens moeilijk mee als hij de anderen gretig hun post in ontvangst zag nemen en de enveloppen zag openscheuren. Als ze hun brieven lazen zag hij aan de blik in hun ogen dat ze zich weer even thuis waanden en dat ze contact hadden ondanks de vele duizenden kilometers afstand die ze van elkaar verwijderd waren. ‘Niemand voelt zich zo

eenzaam als een jonge zeeman die nog niet vaak van huis is geweest en op zijn eerste grote reis weinig post krijgt,' had hij tijdens het scheren eens op een ochtend tegen zichzelf in de spiegel gezegd. En hij had toen begrepen dat de krantenknipsels van zijn moeder goede diensten bewezen. Trouwens, over welke onderwerpen schrijft men elkaar? Behalve die paar zinnen als 'Ik mis je en mis jij mij ook?' of 'Ik hou van jou en jij bent voortdurend in mijn gedachten', worden brieven alleen maar gevuld met nieuws dat je ook uit krantenknipsels kunt halen. Hoe koud het is geweest en hoe hard het heeft gewaaid. Met hoeveel je favoriete voetbalclub gewonnen of verloren heeft. Wie er met wie is getrouwd of wie met een gebroken been in het ziekenhuis is opgenomen. Onbelangrijke onderwerpjes, dat wel. Maar als je, als zeeman, zo lang van huis bent en steeds maar weer dezelfde mensen om je heen ziet, op wie je na een paar dagen al bent uitgekeken, zijn die dingen toch wel erg belangrijk.

De aanlegsteiger van Bahrein kreeg er een nieuw schip bij, tegenover de Kamerlingh Onnes. Het was de Borneo van de Maatschappij Nederland. Lowie keek geïnteresseerd naar het afmeren. Dat had hij nog nooit gezien want als ze zelf afmeerden stond hij altijd in de machinekamer op de manoeuvreerstand. Best wel aardig, dacht hij, om ook eens te zien hoe dat op de brug en op het voor- en achterschip in z'n werk gaat.

Hij zag dat er plotseling een hevig tumult op het voorschip van de Borneo ontstond. De snelle bewegingen en luide kreten van de mannen deden het ergste vermoeden. Hij zag iemand snel de brug afkomen en naar voren sprinten, even later gevolgd door een paar mannen met een brancard.

'Daar schijnt iemand in moeilijkheden te zitten' zei Lowie, terwijl hij Gert aanstootte en naar de Borneo wees.

'Altijd een zenuwenbedoening dat Voor en Achter,' zei

Gert, 'Ik heb eens meegemaakt dat iemand zijn hand niet op tijd wegtrok waardoor de tros drie vingers finaal afsneed.'

Lowie moest er niet aan denken dat dat nu weer gebeurd was en dat ze de stomdronken dokter met een pot kokende olie zouden laten komen. Aandachtig keken ze naar het drukke tafereel op het schip aan de overzijde.

'Heeft u gezien wat er gebeurd is?' vroeg Gert aan de eerste stuurman die bij hen kwam staan.

'Nee, ik heb het niet zien gebeuren. Maar vanaf de brug heb ik wel iemand achter het ankerspil languit op dek zien liggen. Als ik het goed gezien heb legden ze een laken over hem heen.' Uit z'n stem klonk enige meelevendheid door.

'Misschien tegen de zon,' opperde Lowie.

Vervest keek hem aan: 'Laten we het voor de man hopen.'

De aandacht voor het voorval werd opeens verstoord door een knallend geluid bij een winch, gevolgd door scherp gesis van lekkende stoom.

'Verdomme, daar gaan we weer.' Lowie schreeuwde en rende de trap af naar beneden. Hij draaide de stoomtoevoer naar de winch dicht, waardoor het spuiten van de stoom ophield. Er was gelukkig niets kapotgegaan. De moeren van de pakkingbus waren losgetrild, waardoor de pakking was weggeblazen. Maar het inbrengen van de nieuwe pakkingringen en het opnieuw aandraaien van de moeren kostten hem meer dan een kwartier, omdat hij het met onhandige hittebestendige handschoenen moest doen. 'Verdomme, dat moet mij weer overkomen,' foeterde hij, 'op het heetst van de dag in de Perzische Golf etteren aan een bloedhete stoomwinch.' En terwijl hij daarmee bezig was vroeg hij zich af of hij wel voor scheepswerktuigkundige in de wieg gelegd was. Hij had gewoon medelijden met zichzelf. Had hij daarvoor op de zeevaartschool gezeten?

Toen hij een uurtje later in de schaduw op het sloependek weer wat op adem probeerde te komen, kwam de kapitein, Huibert Maasdijk op hem af.

‘Ben je vanmiddag vrij, meester?’ vroeg hij.

‘Ik word om één uur afgelost.’

‘Mooi,’ ging Maasdijk verder, ‘dan kan jij ook wel mee naar de begrafenis.’

Lowie keek hem verbaasd aan. ‘Begrafenis? Wie moet er begraven worden?’

‘De bootsman van de Borneo is bij het Voor en Achter door de warmte bevangen en dood neergevallen,’ legde de kapitein uit, met een stem en een gezichtsuitdrukking die een lijkdienaar niet zou hebben misstaan.

‘Maar hoe gaat dat dan?’ vroeg Lowie.

‘We zijn gevraagd om met een delegatie mee te gaan om de laatste eer te bewijzen. We kunnen meerijden als we om half drie bij hun valreep staan.’

Lowie begreep er niets van. ‘Maar hoe kan dat nou?’ vroeg hij, ‘Nu al? Die man is koud dood.’

De kapitein keek hem even zwijgend aan en zei toen: ‘In deze bloedhitte zijn de mensen nooit koud dood. Hier gaat een lijk al binnen een uur tot ontbinding over, dus... half drie bij de Borneo.’ Hij liep verder om nog een paar anderen voor de delegatie te strikken.

Even over half drie waren ze in twee vrachtwagens van het platform vertrokken. Lowie was blij dat hij een plaatsje in de tweede wagen had gekregen. In de eerste zaten de officieren van de Borneo met een paar van hun matrozen en olielieden. Tussen hen in stond de haastig van ruw hout getimmerde doodkist met het lijk van de onfortuinlijke bootsman. Die kist hadden ze met een van de laadarmen op het platform moeten zetten. De valreep was veel te smal om hem met vier man naar beneden te kunnen dragen. En met twee man zou het te